

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนวัดนารายณ์ประดิษฐ์^๑ ซึ่งเป็นชุมชนวัดที่เก่าแก่สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. ๒๔๔๓ โดยมีอำแดงผึ้ง สามีชื่อจันทาลำ ได้บริจาคที่ดินส่วนหนึ่งของตนเพื่อสร้างวัดและอยู่ติดกับคลองซอยลำรางและบึงจึงเป็นแหล่งที่มีปลาชุกชุม เป็นที่อยู่ของปลาตัวใหญ่ จึงเรียกว่าวัดพระยาปลาและต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดนารายณ์ประดิษฐ์และมีชุมชนที่อยู่ใกล้กับวัด ถือว่าเป็นชุมชนใหญ่ เป็นชุมชนที่ก่อตั้งมาช้านานและเป็นชุมชนที่สงบร่มเย็น การใช้ชีวิตในชุมชนนั้น ดำเนินไปด้วยความเรียบง่าย รักษาประเพณี เช่น การแต่งตัว การรักษาศีล การทำบุญตามเทศกาลต่างๆ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคี ร่วมกันทำกิจกรรม ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทุกคนจะมีวัดเป็นศูนย์กลางเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ วัดเป็นศูนย์กลางพัฒนาจิตใจของชุมชน ทุกคนจะรวมตัวกันที่วัดเมื่อมีงานเทศกาลต่างๆ หรือกิจกรรมส่วนรวม ของชุมชน แต่ในปัจจุบันนี้ชุมชนของวัดนารายณ์ประดิษฐ์^๑ ได้เปลี่ยนไปจากอดีตมาก เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชุมชน ประเทศไทยได้พัฒนาด้านสังคมวัตถุและเทคโนโลยี สังคมอุตสาหกรรม เร่งพัฒนาประเทศให้ก้าวทันนานาประเทศ จึงทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนไปกลายเป็นสังคมบริโภคเทคโนโลยีและสื่อมากกว่าจะมีกิจกรรมร่วมกันที่วัดเหมือนในอดีตทำให้อุปนิสัยเปลี่ยนไปตาม กระแสทางโลกจนขาดจิตสำนึกของความเป็นไทย หันมาให้ความสนใจและเกิดการเรียนแบบดารา นักร้องจึงทำให้ชุมชนขาดความสงบร่มเย็นและการใช้ชีวิตเรียบง่าย

ในปัจจุบันนี้ ชุมชนของวัดนั้นได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต SMS ทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วกันว่าแพร่หลายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงทุกพื้นที่ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นยุคของโลกอินเทอร์เน็ตก็ไม่ผิด สามารถติดต่อกันทุกมุมโลก สื่อเป็นมวลชนมีความสำคัญมากในปัจจุบันและได้รับความนิยมจากประชาชน เพราะเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ไปสู่ผู้ชมในรูปของภาพและเสียงและสามารถ

^๑ พระครูประดิษฐ์วรธรรม, ประวัติวัดนารายณ์ประดิษฐ์, (พระยาปลา), (กรุงเทพมหานคร : มิตรสัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

ให้ท่านผู้ชมร่วมกิจกรรมได้ด้วย ไม่ว่าจะในสถานที่ส่วนตัว เช่น ที่พักอาศัยหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ก็สามารถชมโทรทัศน์หรือรับโทรศัพท์ ใช้อินเทอร์เน็ต (internet) ได้ ส่งข้อมูลข่าวสาร ทางอินเทอร์เน็ตได้หรือจะชมภาพยนตร์ทางอินเทอร์เน็ต ก็สามารถทำได้ การรับข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ ประชาชนสามารถรับข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยผ่านสื่อมวลชนทางวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้การรับข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและบางครั้งพฤติกรรมบางอย่างของเราจะถูกกำหนดด้วยการรับข่าวสารที่เข้ามาสู่เราทางตรงและทางอ้อม ทำให้การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก จากสังคมที่เรียบง่ายกลายเป็นสังคมแห่งการบริโภคสื่อ เพื่อต้องการรับรู้ข่าวสารแต่ละวันที่สื่อมวลชนรายงาน ซึ่งมีหลายประเด็นที่เราคือผู้บริโภคสื่อจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่ได้รับ เพราะสื่อแต่ละอย่างจัดกลยุทธ์และยุทธวิธีการต่างๆ เข้ามาใช้ในการผลิตสื่อของตนให้ได้รับความนิยมนำมาชมกับเป็นยุคไอที จึงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายและฉีกแนวจากรูปแบบเดิมๆ ของการรายงาน เพื่อให้เป็นจุดของแต่ละรายการไม่ว่าแม้แต่สื่อทางพระพุทธศาสนา ก็ได้มีวิวัฒนาการสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบของรายการให้มีความน่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารายการอื่นๆ สื่อทางพระพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ เพราะสื่อทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อที่เป็นไปในทางบวก เป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนและแนะนำให้คนใช้ชีวิตให้มีศิลปะในการดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุผลด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะแล้วกับการบริโภคสื่อในสังคมปัจจุบัน^๐ ชุมชนของวัดก็เช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นผู้บริโภคสื่อ ได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ และการรับข่าวสารต่างๆ ก็ทำให้พฤติกรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนไป เพราะการบริโภคสื่อขาดการพิจารณาไตร่ตรองว่า สิ่งที่เราได้รับรายงานจากสื่อมวลชนนั้นเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเรื่องเท็จ แต่เราก็รับทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยไม่รู้ตัว

สื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดจากประชาชน คือ โทรทัศน์จะเห็นได้จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี ๒๕๔๖ ที่ได้ทำการสำรวจไว้ จำนวนครัวเรือนที่ชมโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักรพบว่า มีทั้งสิ้นประมาณ ๑๖.๕ ล้านครัวเรือนและในจำนวนนี้เป็นครัวเรือนที่ชมโทรทัศน์เป็นรายภาค พบว่ากรุงเทพมหานคร มีอัตราการชมโทรทัศน์สูงสุด สูงสุดประมาณ ๕๗.๕ ล้านคน ประชาชนในกรุงเทพมหานครมีอัตราการชมโทรทัศน์มากที่สุด แสดงว่าคนในกรุงเทพมหานคร

^๐ สำนักงานคณะกรรมการการสถิติแห่งชาติ, “รายงานการสำรวจสื่อมวลชน โทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๔๖.

๕ กรกฎาคม ๒๕๔๕”, (กรุงเทพมหานคร:), หน้า ๒๕.

บริโภคสื่อมากที่สุด สื่อจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน การนำเสนอของสื่อจึงเป็นเครื่องกองบ่งชี้ใจ คนจะทำดี หรือทำชั่ว สื่อก็มีส่วนเช่นกัน ในปัจจุบันคนไทยก็จะบริโภคสื่อทั้งสองอย่าง คือ สื่อในทางที่ดีและสื่อในทางลบ เป็นดาบสองคมที่จะให้เราพิจารณาได้ตรงด้วยสติปัญญาของผู้บริโภค สื่อต่อไป

ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมรีบเร่งนี้ ทำให้คนไม่ค่อยสนใจเรื่องพระพุทธศาสนา ละเว้นการรักษาศีล ก็เลยมองเห็นเรื่องเล็กน้อย ไม่ค่อยใส่ใจเรื่องบาปบุญ เรื่องเวรกรรมจากการกระทำที่จะส่งผลต่อการดำรงชีวิต เพราะทุกคนก็มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทางครอบครัว จึงทำให้คนไทยเราเริ่มห่างเหินจากการเข้าวัด ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางจิตใจของคนไทยมาแต่โบราณช่วยให้คนไทยมีเกณฑ์การดำเนินชีวิตที่ดี งดเว้นจากอบายมุขต่างๆ และธรรมาสังวรศีล ทำให้คนรู้จักรักษาสภาพ ไม่ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ให้ตระหนักถึงโทษของการดื่มสุราและปฏิบัติ ตามนโยบายของรัฐบาลสนับสนุนให้มีกลุ่มงานธรรมาสังวรศีลส่งเสริมเผยแพร่คุณธรรมและจริยธรรม ในหน่วยงานต่างๆ ของ รัฐแต่ยังไม่มีการศึกษาว่า ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธโดยรวมแล้ว มีคุณธรรมและจริยธรรมช่วยส่งเสริม ขับเคลื่อนเข้าสู่สังคมอภิบาลที่ดี การที่สังคมจะก้าวสู่สังคมอภิบาลที่ดีคนในสังคมไทยเรานั้น พุทธศาสนิกชน หรือผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทย จะต้องมียุทธธรรมระดับสามัญชนอย่างน้อยคือการรักษาศีล ๕ ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันนี้

แต่สภาพความเป็นจริงพบว่าอาชญากรรมที่ร้ายแรงทั้งหมดเป็นเรื่องของการละเมิดศีล ๕ ที่สื่อนำเสนอรายวันตามหน้าหนังสือพิมพ์^๑ หรือทางโทรทัศน์ ซึ่งประชาชนนั้น ได้รับข่าวสารเหล่านี้ทุกวันจากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดอิทธิพลต่อสภาพจิตใจ ประชาชน ชุมชน โดยเฉพาะในสังคมที่มาด้วยการสังหาร ฆาตกรรม การปล้น การทำร้ายกัน การลักขโมย ปล้น แย่งชิง การทำผิดทางเพศ มีคดีฆาตกรรม โจรกรรม การข่มขืน หลอกหลวง การเสพยาของมึนเมาและสิ่งเสพติด ตลอดจนการก่อปัญหาและอุบัติเหตุต่างๆ ล้วนแต่เนื่องมาจากของมึนเมาและสิ่งเสพติดเหล่านั้นระบาดแพร่หลายทั่วไป ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย จะอยู่หรือไปที่ไหนก็ไม่มีความมั่นใจ เต็มไปด้วยความหวงใยวิตกกังวลจิตใจหวาดผวาลบๆ ผู้คนพบเห็นกันแทนที่จะอบอุ่นใจ กลับหวาดระแวงต่อกัน อยู่กันไม่เป็นปกติสุข สุขภาพจิตของประชาชนเสื่อมโทรม หากที่จะพัฒนาคุณภาพและสมรรถภาพของจิตและสังคมเช่นนั้นก็ไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลสำหรับการสร้างสรรค์สิ่งดีงามที่สูงขึ้นไป เพราะมีความเดือดร้อนระส่ำระสายกับสังคมที่เสื่อมโทรมไป

^๑เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^๒อ้างแล้ว, หน้า ๑๘.

การขาดศีล ๕ จะเนื่องจากสาเหตุใดก็ตามจึงเป็นมาตรฐานวัดความเลื่อมใสของสังคมได้อย่างดี ส่วนสภาพพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตตรงกันข้ามคือ การมีศีล ๕ ดังนั้นศีล ๕ จึงเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่ำที่สุดของความประพฤติเป็นมนุษย์สำหรับรักษาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้อยู่ในภาวะที่เกื้อกูล และเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดีงามต่อไป*

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาชุมชนวัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ ซึ่งปัจจุบันชุมชนกำลังประสบปัญหา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กขาดเรียน ความแตกแยกภายในครอบครัว เด็กนักเรียนติดเกมส์ คดีอาชญากรรม เป็นต้น ชุมชนกำลังประสบปัญหาเหล่านี้ ปัญหาเหล่านี้ ได้กลายอุปสรรคในการพัฒนาประเทศชาติ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น เพราะสังคมเราเปลี่ยนไป ทุกคนให้ความสำคัญน้อยลงไป เพราะสื่อมีทั้งที่เป็นและไม่ใช่ประโยชน์ก็มี ฉะนั้นการบริโภคสื่อจำเป็นต้องใช้การพิจารณาในการรับรู้สื่อต่างๆ โดยเฉพาะเด็กเยาวชนนั้น สื่อทางโทรทัศน์จะมีอิทธิพลต่อเด็กและการเรียนแบบ สิ่งเหล่านี้ชุมชนกำลังประสบปัญหาอย่างมาก

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อ ศึกษาพฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชนวัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชนวัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ในงานวิจัย เรื่องศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชนวัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ข่าวสารของคนในชุมชนวัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทหรือไม่

* อ้างแล้ว, หน้า ๑๔.

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่อยู่ในบริเวณชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๕๐๐ คน ในชุมชนของวัด ส่วนกลุ่มตัวอย่างกำหนดสุ่มแบบเจาะจงจำนวน ๑๕๐ คน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ พฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๓ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลของพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ มีผลต่อการรักษาเบญจศีล

๑.๕.๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อชุมชนของพุทธศาสนิกชนของชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ มีผลต่อการรักษาเบญจศีล

๑.๕.๓ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนของพุทธศาสนิกชนของชุมชน วัดนาริราษฎร์ประดิษฐ์ มีผลต่อการรักษาเบญจศีล

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะ ที่ใช้ในการวิจัย

๑. การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลรับรู้สิ่งต่างๆ โดยผ่านทางประสาทสัมผัสและเข้าใจความหมายในสิ่งนั้น

๒. ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นตัวเลขหรือไม่เป็นตัวเลขก็ได้และเป็นสิ่งที่เราสนใจจะศึกษาในสิ่งนั้น เพื่อให้เกิดความกระจ่าง

๓. ข่าว หมายถึง เหตุการณ์ ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นที่ได้รับการรายงานเป็นสิ่งที่คนทั่วไปให้ความสนใจ เพราะถ้าเหตุการณ์ที่ถึงแม้ว่าจะมีคนสนใจมากเพียงใดแต่ไม่ได้รับการรายงานก็ไม่ถือว่าเป็นข่าวหรือมาจากคำว่า NEWS ในภาษาอังกฤษจำแนกได้ดังนี้ N-NORTHEASTW-WESTS-SOUTH ดังนั้นข่าวจึงมีความครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกอาณาเขตของโลกและเป็นที่สนใจนอกจากนั้นยังต้องได้รับการรายงานอีกด้วย

๔. การรักษาเบญจศีล หมายถึง การสำรวมกาย วาจา ใจ จากการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีกในกาม ไม่พูดโกหก ไม่ดื่มสุรา ซึ่งเป็นบทบัญญัติตามหลักกษัตริย์พุทธศาสนา

๕. พุทธศาสนิกชนในชุมชนวัดนารีราษฎร์ประดิษฐ์ หมายถึงประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนา ผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งในชุมชน

๖. สื่อบุคคล หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคล ในที่นี้หมายถึงการสนทนา ระหว่างบิดา มารดากับบุตรหลาน ครูอาจารย์กับศิษย์ พระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชน

๗. สื่อชุมชน หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคลในชุมชน โดยผ่านสื่อ เช่น ป้าย วิทยุชุมชน หรือการแจ้งข่าวอื่น ๆ ในที่นี้มุ่งเน้นการแจ้งข่าวหรือการสื่อสารเรื่องการศึกษาศีล ๕

๘. สื่อมวลชน หมายถึง กระบวนการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ในที่นี้ หมายถึง การรับรู้จากสื่อดังกล่าวของชุมชนวัดนารีราษฎร์ประดิษฐ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่พบว่าการศึกษารับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชนวัดนารีราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร ในงานวิจัยได้กำหนดแนวทางสำหรับศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ความเป็นมา คุณค่า ความสำคัญและเป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีล หรือ ศีล ๕ ซึ่งจะได้อธิบายวิจัยเป็นลำดับต่อไป

๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๓.๑ ได้ทราบ พฤติกรรมการรักษาเบญจศีล ของพุทธศาสนิกชนในชุมชนวัดนารีราษฎร์ประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๒ ได้ทราบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชน วัดนารีราษฎร์ประดิษฐ์

๑.๓.๓ ได้ทราบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการรักษาเบญจศีลของพุทธศาสนิกชนในชุมชน วัดนารีราษฎร์ประดิษฐ์